AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ

BAKI DÖVLƏT UNİVERSİTETİ

Pedaqogika kafedrası

5804.01 – Ümumi pedaqogika, pedaqogikanın və təhsilin tarixi

Fəlsəfə doktoru imtahanı üçün

PROQRAM

BAKI – 2026

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ELM VƏ

TƏHSİL NAZİRLİYİ

BAKI DÖVLƏT UNİVERSİTETİ

Pedaqogika kafedrası

5804.01 – Ümumi pedaqogika, pedaqogikanın və təhsilin tarixi

Fəlsəfə doktoru imtahanı üçün

PROQRAM

Sosial elmlər və psixologiya fakültəsi Elmi Şurasının 19 mart 2026-cı il tarixli 7 saylı protokol qərarı ilə nəşrə tövsiyə edilmişdir

BAKI – 2026

Elmi redaktor: **dos N.B.İmamverdiyeva**

Proqramı hazırlayanlar: **prof. L.N.Qasımova**
prof. N.M.Muxtarova

Rəyçilər: **prof. H.Ə.Əlizadə**
p.ü.f.d V.M.Çıraqova

İzahat vərəqi

Elm və texnikanın coşğun inkişafı ilə səciyyələnən müasir dövr gənc nəslin həyata hazırlığına, xüsusən intellektual-mənəvi inkişafına ciddi tələblər verir. Bu isə öz növbəsində, universitet təhsilinin, müəllim hazırlığının keyfiyyətini yüksəltmək zərurətini irəli sürür. Təbii ki, müəllim hazırlığı sistemində pedaqogika elmi xüsusi yer tutur. Öz növbəsində qeyri-adi, dialektik və yaradıcı mahiyyətə malik bir elm kimi pedaqogika gələcək mütəxəssisləri pedaqoji fəaliyyətin elmi əsasları ilə silahlandırır, onlarda zəruri peşə keyfiyyətləri, bacarıq və vərdişləri formalaşdırmağa kömək edir.

Pedaqogika kursunda tələbələr pedaqoji anlayışları, pedaqoji prosesin qanunauyğunluqları, təlim-tərbiyənin prinsip, forma və metodları haqqında elmi bilikləri mənimsəməli, eyni zamanda dünya və Azərbaycan pedaqoji fikrinin və məktəbin inkişaf tarixi haqqında informasiya almalı, pedaqoji ustalığa aparan yolları dərk etməli, özlərində yeni pedaqoji təfəkkür, pedaqoji ustalıq formalaşdırmalıdırlar. Tələbələr həmçinin pedaqogikadan əldə etdikləri nəzəri bilikləri məktəb təcrübəsində tətbiq etmək üçün müəyyən pedaqoji bacarıq və vərdişlərə yiyələnməlidirlər.

Proqramda yeni tələblərə cavab verən məsələlər pedaqogika elmində yaranmış yeniləşmələr (innovasiyalar) verilmişdir. Proqramın quruluşu və məzmunu, izahetmə üsulu müasir pedaqogika elminin tələblərinə tam cavab verir. Proqramda tələblərə müvafiq

olaraq ümumi əsaslardan başlayaraq məktəbşünaslıq da daxil olmaqla pedaqogika nəzəriyyəsinə və praktikasına aid bütün məsələlər əhatə olunmuşdur. Proqramda Azərbaycanda və digər ölkələrdə nəşr olunmuş pedaqoji ədəbiyyatlardan geniş istifadə olunmuşdur.

1. Fənnin öyrənilməsinin məqsəd və vəzifələri.

Fənnin tədrisi məqsədləri.

"Pedaqogika" fənninin məqsədi müasir tələblərə cavab verən, dərin nəzəri və praktik hazırlığa malik olan yüksək ixtisaslı müəllim kadrları yetişdirməkdən ibarətdir.

Kursun məqsədi təhsil alanlara pedaqogika elmin dünya pedaqoji mühitində yerini, onun inkişafı formalaşmasında rolu barадə əsas informasiyalar verilir. Kursun əsas məqsədi pedaqogika elmini öyrənməklə, onun əsasında mənəvi dəyərlərimizi yaranması və inkişafını üzə çıxarmaq, qoruyub saxlamaq, gələcək nəsillərə ötürməkdir:

a) Pedaqogika fənninin yaranması və formalaşması tarixini öyrənmək;

b) Təhsil alanlara elmin xüsusiyyətləri öyrəndiyi məsələləri aydınlaşdırmaq;

c) Müasir təlimi idarəetmək texnologiyasını müəyyənləşdirmək;

d) Müasir dərs modelini qurmağı bacarmaq sirrinə yiyələnmək;

e) Yüksək hazırlıqlı müəllim kadrların yetişdirilməsi məqsədilə kursu tam mənimsətməkdən ibarətdir.

Fənnin tədrisinin vəzifələri.

Pedaqogika pedaqoji yönümlü sahələrini bir növ inteqral birliyini təşkil edir: Fənnin tədrisi qarşısında bir sıra vəzifələr dayanır:

- Doktorantların təlim və tərbiyə sahəsindəki çətinlikləri, onların şəxsi və intellektual inkişafındakı qüsurları aradan qaldırır;
- Təlim-tərbiyə sahəsində ali məktəbdə aparılan işin səmərəliliyini yüksəltmək;
- Sosial cəhətdən fəal yüksək ideya inamına malik şəxsiyyətin formalaşdırılmasında kollektivə köməkçi olmaq;
- Tədris proqramlarının tərtibi, dərsliklərin hazırlanması, qarşısına qoyulan tələblərə yiyələnmək;
- Dərslərin yeni modeldə qurulması texnologiyasını mənimsətmək;
- Pedaqoji işin təşkili mexanizmini öyrətmək və s.

Digər fənlər strukturunda fənnin yeri.

Pedaqogika fənni müəllim hazırlığında baza fənlərinə aiddir. O, mütəxəssis hazırlığında humanitar, sosial bloklara aid olan bir sıra fənlərlə, eləcə də peşə hazırlığı blokuna daxil olan fənlərlə sıx bağlı olub, bu fənlərin öyrənilməsi nəticəsində əldə edilmiş bilik və bacarıqlara

söykənir. “Pedaqogika” fənni ilə bilavasitə bağlı olan fənlər aşağıdakılardır: “Fəlsəfə”, “Psixologiya”, “Pedaqoji psixologiya”, “Sosiologiya”, “Sosial pedaqogika”, “Pedaqoji etika”, “Təhsilin idarə edilməsi”, ayrı-ayrı ixtisas fənlərinin tədrisi metodikası və s.

Fənnin tədrisi başa çatdıqda təhsil alanlar.

Fənnin öyrənilməsi ilə bağlı qarşıya qoyulan vəzifələrin yerinə yetirilməsi üçün təhsilalanların qarşısında bir sıra vəzifələr durur:

- Pedaqogikanın mahiyyəti, məzmunu, prinsipləri və dünya pedaqoji fikir tarixində onun yerini müəyyənləşdirməlidirlər;
- Dünya pedaqoji fikir tarixində pedaqogikanın rolunun nədən ibarət olmasını bilməlidirlər;
- Pedaqogikada müəllimin peşə qabiliyyətini, pedaqoji prosesdə onun rolunu öyrənməlidir;
- Tədqiqatın aparılma texnologiyasının ali məktəb təcrübəsində yerini bilməlidirlər;
- Təlim üsullarınndan istifadə etməyin qaydalarını mənimsəməlidirlər;
- Təlimin təşkili formalarından qarşıya qoyulan məqsədə görə seçməyi bacarmalıdırlar;
- Eksperiment aparmaq funksiyasına nail olmağın yolunu mənimsəməlidirlər;
- Məktəbin idarəedilmə funksiyalarını bilməlidirlər;

- Fənn proqramında olan mövzuları mənimsəməyə çalışmalıdırlar;
- Mühazirə və seminar məşğələlərinə, sərbəst işlərin yerinə yetirilməsinə ciddi, məsuliyyətli və yaradıcı yanaşmalıdırlar.

Tədris planına uyğun olaraq tədris prosesi aşağıdakı forma va prinsiplar üzrə həyata keçirilir: auditoriya (aktiv, fəal) məşğələləri üzrə təlim formaları (mühazirə, icmal mühazirə, ümumiləşdirici mühazirə); interaktiv talim formaları (seminar dərsləri); auditoriyadan konar (passiv) məşğələlər üzrə təlim formaları (məsləhət saatları, sərbəst yaradıcılıq işləri, yekun buraxılış işləri); təhsilalanları biliyinin yoxlanması formaları (qrup halinda, frontal şəkildə sorğu, yoxlama yazı işləri, test va ev tapşırıqları üzrə yoxlamalar, cari, aralıq va yekun sinaq yoxlamaları, kollokviumlar, semestr üzrə yekun attestasiya).

Kursun təhsilalanlarının bilik səviyyələrinə uyğun mühazirə mətnlərinin elektron və ya çap variantları təhsilverən tərəfindən hazırlanır. Nəzəri təlim müddəti bitdikdən sonra, yəni müvafiq semestrin sonunda fənn üzrə vahid semestr imtahan biletləri asasında yazılı (şifahi va ya test formasında) yekun semestr imtahanı keçirilir. Bu imtahanın, həmçinin imtahana qədərki fənn üzrə bilik səviyyəsinə uyğun toplanmış balların ümumi nəticəsinə əsasən təhsilalan cari semestr üzrə fənnə ayrılmış kreditləri qazanmış olur. Fənnin tədrisinin göstərilən texnoloji formalarının həyata keçirilməsi üçün aşağıdakı

təlim mərhələləri və prinsipləri nəzərdə tutulur: motivasiya; müsahibə; müzakirə; frontal sorğu; interaktiv təlim; tədqiqatın (təhlilin) aparılması; informasiyanın toplanması, informasiya mübadiləsi və onun işlənib hazırlanması, yaradıcı yanaşma; müzakirəsi, özünüqiymətləndirmə və s.

2. Təhsil proqramının strukturunda fənnin yeri. Pedaqogika fənni Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin Ali Təhsil pilləsinin Dövlət Standartlarında (2020-ci il) doktorantura səviyyəsinin ixtisas üzrə Təhsil proqramında müəyyən olunmuş müəllimlik peşəsinin ixtisas peşə hazırlığı fənləri bölümünün ixtisas fənləri blokuna daxildir.

3. Fənnin tədrisi nəticəsində təhsilalanlarda formalaşan kompetensiyalar.

Pedaqogika fənni doktorantura səviyyəsinin müəllimlik peşəsi üzrə Təhsil proqramının ixtisas-peşə hazırlığı fənləri ilə birlikdə aşağıdakı formada ümmədəni və peşə kompotensialarının formalaşması üçün əsas rol oynayır.

Pk-1. Pedaqoji anlayışların formalaşması;

Pk-2. Təlim-tərbiyə prinsiplərinin mənimsənməsi;

Pk-3. Davamlı təlim və peşakar inkişafla bağlı şəxsi və digərlərinin ehtiyaclarını qiymətləndirmək;

Pk-4. Müstəqil təhsil üçün zəruri olan səmərəli metodlardan istifadə edə bilmək;

Pk-5. Tələbələr arasında əlaqələrin qurulması və təmin edilməsi üçün səmərəli strategiyaların tətbiqi;

Pk-6. Elmi axtarışlarının nəticələrini təqdim etmək bacarığına;

Pk-7. Doktorantların tədqiqat aparmaq təcrübəsində əldə etdikləri bilik və bacarıqları peşəkarlıq sahəsində tətbiq etmək üçün hazırlanması

Pk-8. Tədris təlim və digər üsullarla öz biliklərini başqasına ötürə bilməyə;

Pk-9. Peşəkar fəaliyyəti çərçivəsində gözlənilməz və mürəkkəb məsələləri həll etməyə;

Pk-10. Ümumi və fərdi iş formalarını təşkil etməyə.

4. Fənnin həcmi və tədris növləri. 4.1. Fənnin ümumi həcmi 4 kredit vahididir (60 saat).

4.2. Fənnin tədrisi universitetdə 2 tədris semestri üzrə nəzərdə tutulmuşdur.

Fənnin semestr üzrə bölgüsü

№	Dərsin növləri	Saat
1	**Pedaqogika**	**60**
2	**Auditoriya dərsləri**	**30**
3	**Mühazirə**	**30**
	I modul - Pedaqogikanın ümumi əsasları	8
	II modul – Didaktika. Təlim-təhsil nəzəriyyəsi	10

	III modul - Tərbiyə nəzəriyyəsi	**10**
	IV modul - Məktəbin idarə edilməsi	**2**
4	**Seminar**	**30**
5	**Təhsilalanların müstəqil auditoriyadankənar işləri**	
	I modul - Elmi tədqiqat metodları, pedaqogikanın inkişaf tarixi, şəxsiyyət, pedaqoji proses, təhsil qanunu, müəllimin peşə qabiliyyəti	
	II modul - Didaktikanın tarixi, qanun və qanunauyğunluq anlayışları, prinsipləri, təhsil proqramı, təlim metodları, texnologiyaları, təşkili formaları, diaqnostika və qiymətləndirmə	
	III modul - Özünütərbiyə, yenidəntərbiyə, prinsiplər, metodlar və onların psixoloji əsasları, texnologiya və diaqnostika, dünyagörüşü, əqli, əxlaq, fiziki, estetik, hüquq, ekoloji, ideya-mənəvi, əmək tərbiyəsi, kollektivin təşkili, məktəb, ailə, ictimaiyyət	
	IV modul - İdarəetmə strategiyası, ali məktəb və elmi şura	

Fənnin mənimsənilməsi nəticəsində tələbələr

Bilməlidir:

- Pedaqogikanın nəzəri-metodoloji və psixoloji əsaslarını; pedaqogika elminin inkişaf tarixini; şəxsiyyətin inkişafı və formalaşması amillərini, bu haqda nəzəriyyələri; təhsil sistemi, onun prinsipləri, quruluşu və idarə edilməsi mexanizmləri; pedaqoji fəaliyyətin xüsusiyyətlərini, müəllimin peşə qabiliyyətləri, funksiyaları, hüquq və vəzifələrini; təlimin qanunauyğunluqları və prinsiplərini, məzmun, metod, forma və texnologiyalarını; monitorinq və qiymətləndirmə mexanizmlərini; tərbiyə nəzəriyyəsini; şəxsiyyət tərbiyəsinin nəzəri-metodoloji əsaslarını, məzmununu, metod və vasitələrini; məktəbin idarə edilməsi, idarəetmə strategiyasını; məktəbdə metodik işin təşkili məsələlərini.

Bacarmalıdır:

- Pedaqogika elminin və təcrübənin tarixi inkişaf tendensiyalarını, hazırkı vəziyyətini təhlil etmək; pedaqogika elmində və pedaqoji fəaliyyətdə ənənə və müasirliyi əlaqələndirmək; keçmişin mütərəqqi ideyaları və təcrübəsindən yaradıcılıqla istifadə etmək; nəzəri bilikləri pedaqoji təcrübədə tətbiq etmək; pedaqoji fəaliyyətin metod və texnologiyalarının

reallaşması ilə əlaqədar məqsədlər qoymaq və vəzifələri ifadə etmək; hər hansı təlim-tərbiyə tədbirini planlaşdırıb həyata keçirmək və nəticələri təhlil edib qiymətləndirmək. Tədqiqatçılıq qabiliyyətinə yiyələnmək

Səriştələrə yiyələnməlidir:

- Düşüncə mədəniyyətinə - informasiyanı qavramaq, təhlil etmək, ümumiləşdirmək, məqsəd qoymaq və ona nail olmaq yollarını seçmək bacarıqlarına yiyələnmək;
- Pedaqogikanın tədqiqat metodlarından təbiət elmlərinin nəzəri və tətbiqi məsələlərinin (problemlərin) həllində səmərəli istifadə etmək;
- İrəli sürülən pedaqoji fikir və ideyalara, konsepsiyalara yeni pedaqoji təfəkkür (onun əsas prinsipləri) baxımından tənqidi, yaradıcı yanaşmaq, müstəqil mövqe ifadə etmək və onu əsaslandırmaq;
- Pedaqoji prosesdə həll edilən tədqiqat məsələlərinin elmi və praktik dəyərini qiymətləndirmək.

Təhsil texnologiyaları

Fənnin tədrisinin göstərilən texnologiya formalarının həyata keçirilməsi üçün aşağıdakı təlim mərhələ və prinsipləri nəzərdə tutulur:

– motivasiya;

– problemin qoyuluşu;

– axtarış;
– informasiya mübadiləsi, müzakirəsi;
– ümumiləşdirmə;
– yaradıcı tətbiq etmə;
– həyatla əlaqə; –
elmililik;
– əyanilik;
– biliklərin möhkəmləndirilməsi və s.

Mövzuların saatlar üzrə bölgüsü

№	Mövzunun adı	saatlar	
		müh	**sem**
1	Pedaqogikanın mövzusu, məqsəd və vəzifələri	2	2
2	Pedaqogika elminin tədqiqat metodları	2	2
3	Pedaqogika elminin inkişaf tarixi	2	2
4	Şəxsiyyətin inkişafı və tərbiyəsi	2	2
5	Pedaqoji proses. Pedaqoji prosesdə yeniləşmə (innovasiyalar)	2	2
6	Təhsil sistemi. Təhsil Qanunu və təhsilin inkişaf strategiyası. Boloniya prosesi	2	
7	Pedaqoji fəaliyyətin xüsusiyyətləri. Müəllimin peşə qabiliyyətləri	2	2

8	Didaktika. Təlimin mahiyyəti və elmi-nəzəri əsasları	2	2
9	İdrak, idrakın pillələri və təlim prosesi	2	2
10	Təlimin qanunauyğunluqları və prinsipləri	2	2
11	Təhsilin məzmunu. Təhsil proqramı (kurikulum)	2	2
12	Təlimin metodları, vasitə və resursları	2	2
13	Təlim texnologiyalarından istifadə metodikası	2	2
14	Ali təhsildə təlimin təşkili formaları	2	2
15	Mühazirə və ona verilən tələblər.	2	2
16	Seminar məşğələləri: vəzifələri, tipləri və quruluşu	2	2
17	Təlimdə diaqnostika. Biliyin çoxballı sistemdə qiymətləndirilməsi	2	2
18	Müstəqil işlər: mahiyyəti, inkişaf mərhələləri və təşkili şərtləri	2	2
19	Tərbiyə nəzəriyyəsi. Tərbiyə prosesinin mahiyyəti və xüsusiyyətləri	2	
20	Tərbiyənin qanunauyğunluqları və prinsipləri	2	

21	Tərbiyənin metodları, texnologiyaları və diaqnostikası	2	2
22	Dünyagörüşünün formalaşması. Əqli tərbiyə	2	
23	İdeya-mənəvi, əxlaq tərbiyəsi	2	2
24	Əmək tərbiyəsi və peşəyönümü. İqtisadi tərbiyə	2	
25	Estetik və fiziki tərbiyə	2	2
26	Ekoloji və hüquq tərbiyəsi	2	
27	Sosial qrup və şəxsiyyət. Kollektivdə özünüidarənin təşkili	2	2
28	Ali məktəbə rəhbərliyin əsasları. İdarəetmə strategiyası	2	
29	Ali məktəbin idarəetmə strukturu	2	2
30	Ali məktəbdə elmi şura və onun funksiyaları	2	1
	Cəmi saat	**60**	**45**

6. Mövzular və onların məzmunu

I modul. Pedaqogikanın ümumi əsasları

Mövzu 1. Pedaqogikanın mövzusu, məqsəd və vəzifələri

Pedaqogika tərbiyə haqqında elm kimi. Tərbiyənin yaranması və inkişafı. Pedaqogikanın funksiyaları.

Təbiət elmlərinin inkişafında pedaqogika eminin yeri.

Pedaqogikanın metodoloji əsasları.

Pedaqogikanın anlayışlar sistemi və kateqoriyaları.

Pedaqoji elmlər sistemi.

Pedaqogikanın digər elmlərlə (fəlsəfə, psixologiya, anatomiya və fiziologiya, sosiologiya, kibernetika və s.) əlaqəsi.

Pedaqogika elminin mənbələri.

Mövzu 2. Pedaqogika elminin tədqiqat metodları

Tədqiqat metodu haqda anlayış. Metodika metodların məcmusu kimi.

Pedaqogikanın tədqiqat metodları. Təbiət elmlərinin tədqiqində olan empirik metodlar; müşahidə, müsahibə, anket sorğusu, pedaqoji təcrübənin öyrənilməsi, pedaqoji sənədlərin öyrənilməsi, sosiometriya emprik metodların öyrəndiyi məsələ kimi; nəzəri metodlar; empirik-nəzəri metodlar; analiz, sintez, induksiya, dedukasiya; riyazi və kibernetik metodlarından istifadə. Pedaqoji tədqiqatlarda psixologiya və sosiologiyanın müasir metodlarından (sosiometriya, test, reytinq, bioqrafik metod və b.) istifadə olunması. [1], [3], [4], [7], [15].

Mövzu 3. Pedaqogika elminin inkişaf tarixi

Tərbiyənin mənşəyi. Pedaqoji ideyaların yaranması. Qədim Yunanıstanda və Romada pedaqoji fikrin inkişafı

(Sokrat, Platon, Aristotel, Kvintilian, Demokrit və s.). Yaxın və Orta Şərqdə intibah.

Qərbi Aropada pedaqoji fikrin inkişafı. Klassik Avropa pedaqoqları (Y.Komenski, C.Lokk, J.Russo, İ.Pestalotsi).

Rusiyada pedaqoji fikrin inkişafı (K.Uşinski, L.N.Tolstoy və b.). Ukraynada pedaqoji fikrin inkişafı (A.Makarenko, V.Suxomlinski.

Azərbaycan xalq ədəbiyyatında pedaqoji ideyalar.

Yaxın və Orta Şərqdə intibah. XIX-XX əsrlərdə Azərbaycanda maarifçilik.

Pedaqoji elmin inkişafında milli Azərbaycan peşakar pedaqoq alimlərin rolu.

Azərbaycanda pedaqoji ideya və cərəyanlar. Müasir dövrdə pedaqoji fikir (Ə.Seyidov, M.Mehdizadə, M.Muradxanov, Ə.Həşimov). [1], [3], [4], [8], [13], [22], [23].

Mövzu 4. Şəxsiyyətin inkişafı və tərbiyəsi

Şəxsiyyət və onun inkişafı anlayışları.

Fərd və şəxsiyyət. Şəxsiyyətin inkişafına dair nəzəriyyələr.

Şəxsiyyət bioloji varlıq kimi.

Şəxsiyyət anlayışına yeni yanaşmalar.

Şəxsiyyətin inkişafında bioloji amilin rolu.

Şəxsiyyətin inkişafında tərbiyənin rolu.

Şəxsiyyətin inkişafında mühitin rolu.

Şəxs fəallıq və fəaliyyət [1], [3], [4], [7], [17], [20].

Mövzu 5. Pedaqoji proses. Pedaqoji prosesdə yeniləşmə (innovasiyalar)

Pedaqoji proses anlayışı. Təlim və tərbiyənin məqsədində, qanunauyğunluqlarında, prinsiplərində, metodlarında və təşkili formalarında vahidlik. Pedaqoji prosesin ziddiyyətləri və hərəkətverici qüvvələri.

Pedaqoji prosesin elmi təşkili.

Pedaqoji prosesin intensivləşdirilməsi.

Pedaqoji prosesin optimallaşdırılması.

Pedaqoji prosesin yeniləşməsi - innovasiyanın mahiyyəti, yolları: intensiv daxili imkanlardan istifadə və ekstensiv yeniləşmə əlavə qüvvə, vaxt, vəsait sərf etməklə [1], [3], [4], [7], [20], [21].

Mövzu 6. Təhsil sistemi. Təhsil Qanunu və təhsilin inkişaf strategiyası. Boloniya prosesi

Təhsil və tərbiyə sistemi anlayışı.

Azərbaycan Respublikasının Təhsil Qanunu.

Təhsil sahəsində dövlət siyasətinin əsas prinsipləri.

Təhsil sisteminin quruluşu, təhsil müəssisələrinin tipləri və növləri.

Təhsil və tərbiyə sisteminin idarə edilməsi və ona rəhbərlik.

Təhsilin inkişaf strategiyası: əsas istiqamətlər və hədəflər. Azərbaycan 2020: Gələcəyə baxış İnkişaf konsepsiyası. Boloniya prosesi [1], [3], [5], [6], [9], [10].

Mövzu 7. Pedaqoji fəaliyyətin xüsusiyyətləri. Müəllimin peşə qabiliyyətləri

Pedaqoji fəaliyyətin cəmiyyətin tərəqqisində rolu.

Müəllimlik funksiyaları.

Müəllimlik işinin xüsusiyyətləri.

Müəllimin peşə qabiliyyətləri, şəxsi keyfiyyətlər.

Müəllimin pedaqoji ustalığı, onun obyektiv və subyektiv amilləri. Pedaqoji ünsiyyətin növləri. Peşəkarlıq, dostluq, ünsiyyət, distansiya, ünsiyyət-qorxu, həyəcan.

Müəllimin ünsiyyət modeli.

Müəllim davranışının xüsusiyyəti: müəllim köməkçi, müəllim-fasilitator, müəllim-mentor, müəllim-tyutor, müəllim məsləhətçi, müəllim-kouc. Skaffoldinq – təlim strategiyası.

Təhsilin inkişaf strategiyasında müəllim və onun hazırlığına verilən tələblər.

Müəllimin pedaqoji ustalığı və pedaqoji mərifəti.

Müəllimin etik davranış qaydaları. [1], [3], [4], [5], [20], [21].

II modul. Didaktika. Təlim-təhsil nəzəriyyəsi

Mövzu 8. Didaktika. Təlimin mahiyyəti və elmi-nəzəri əsasları

Didaktikanın obyekti, predmeti və funksiyaları.

Didaktikanın tarixi.

Didaktik cərəyanlar.

Didaktikanın sahələri.

Didaktikanın əsas anlayışları. Təhsil və təlim didaktikasının əsas anlayışları.

Didaktikanın müasir problemləri. Elmi-texniki tərəqqi və təhsilin vəzifələri.

Təlimin mahiyyəti, növləri. Korperativ təlim, sensor təlim, tədqiqat əsaslı təlim, inkluziv təlim. Təlimin mərhələləri. Biliklər səviyyəsi [1], [2], [3], [4], [20], [30], [32].

Mövzu 9. İdrak, idrakın pillələri və təlim prosesi

İdrak prosesi obyektiv reallığın insan beynində subyektiv inikası kimi. İdrakın strukturu. Mənimsəmə prosesinin quruluşu: qavrama, anlama, tətbiqetmə və möhkəmləndirmə.

Təlim prosesinin psixoloji əsasları. Motivlər, idraki maraqlar, idraki tələbatlar. Tədqiqatda idrakın rolu.

Mövzu 10. Təlimin qanunauyğunluqları və prinsipləri

Didaktikada qanun və qanunauyğunluq anlayışları. Bu haqda baxışlar.

Təlimin qanunauyğunluqlarının təsnifatı və səciyyəsi.

Təlimin prinsipləri və onların mahiyyəti, təsnifatı.

Təlim prinsiplərinin səciyyəsi, qarşılıqlı əlaqəsi. Təlim prinsiplərinin seçilməsinə və tətbiqinə verilən pedaqoji tələblər [1], [5], [6], [8], [29], [30], [31].

Mövzu 11. Təhsilin məzmunu. Təhsil proqramı (kurikulum)

Təhsil və onun məzmunu anlayışı.

Təhsilin məzmununun quruluşu və meyarları.

Təhsil modelləri: müəssisə (dövlət ənənəvi), ənənəvi, rassionalizmə əsaslanan, fenomenoloji.

Təhsilin məzmununa dair nəzəriyyələr.

Təhsilin məqsəd taksanomiyası.

Təlim məqsədlərinin səviyyəsi: idrakı (koqnitiv), emosional - affektiv; psixomator.

Ümumtəhsil, politexnik və peşə təhsilinin məzmunu.

Təhsilin məzmununu əks etdirən sənədlər: tədris planı, tədris proqramı, təhsil proqramı (kurikulum), dərslik və tədris vəsaitləri, onlara verilən tələblər.

Milli təhsil kurrikulumu, onun xüsusiyyətləri.

Kurrikulumda təlimin başlıca prinsipləri. Təhsilin inkişaf strategiyasında təhsilin məzmununun yeniləşdirilməsi istiqamətləri [1], [3], [4], [7].

Mövzu 12. Təlimin metodları, vasitə və resursları

Təlim metodları haqqında anlayış.

Təlim metodlarının funksiyaları, təsnifatı.

Təlim metodlarının səciyyəsi.

Müəllimin şərhi metodu: onun növləri, ona verilən tələblər.

Müsahibə metodu: onun növləri, ona verilən tələblər.

Kitab üzərində iş metodları: növləri, təşkili qaydası.

Bacarıq və vərdişləri formalaşdıran metodlar: növləri, təşkili.

Təlimdə nəzərət metodları: növləri.

Fəal (interaktiv) təlim metodları. İnteraktiv təlim mühiti. Öyrədici mühitin komponentləri.

Təlim metod və vasitələrinin seçilməsi və tətbiqinə verilən tələblər [1], [4], [5], [7], [30], [31].

Mövzu 13. Təlim texnologiyalarından istifadə metodikası

Texnologiya anlayışı. Təlim texnologiyaları, onların quruluşu.

Təlim texnologiyalarının növləri: ənənəvi, fəal, problemli, oyun, distant təlim texnologiyaları. Onların hər birinin səciyyəsi və təşkili (mərhələləri). Əməkdaşlıq texnologiyası və onun tətbiqi.

Kurikulum modelində yeni təlim texnologiyalarının, İKT-nin tətbiqi.

Azərbaycan Respublikasının inkişafı naminə İKT üzrə milli strategiya. Təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyasında İKT-nin inkişaf istiqamətləri Pedaqoji texnologiyalarda müəllimin fəaliyyətinin komponentləri. [1], [3], [5], [8], [30], [31].

Mövzu 14. Ali təhsildə təlimin təşkili formaları

Təlimin təşkili formaları və onların tarixi. Təlimin təşkili formalarının təsnifatı. Təlimin təşkilinin tədris

planına uyğun auditoriya formaları, onlardan istifadə texnologiyası.

Tədris planına uyğun auditoriyadankənar təşkili formaları.

Təlimin səmərəliliyinin təşkili formalarından asılılığı.

Seminar məşğələləri və praktikumlar, onların növləri və təşkili.

Təlim ekskursiyaları: tipləri və təşkili.

Fakültətiv və əlavə məşğələlər. Məsləhətlər, ev tapşırıqları və onlara verilən tələblər. [1], [3], [4], [7], [21], [25], [30], [31].

Mövzu 15. Mühazirə və ona verilən tələblər

Mühazirə ali məktəbdə təlimin əsas təşkili forması kimi. Mühazirənin funksiyaları. Mühazirənin tipləri: giriş, icmal, informasiyaverici, problem, dialoq, interaktiv. Mühazirənin mərhələləri. Mühazirəyə verilən tələblər. Mühazirənin quruluşu. Mühazirə dərslərinə yaradıcı yanaşma. Mühazirə dərslərindən əldə edilən bilik və bacarıqlar. Müəllimin mühazirəyə hazırlanması. [3], [4], [5], [7], [9], 14], [32].

Mövzu 16. Seminar məşğələləri: vəzifələri, tipləri və quruluşu

Seminar məşğələləri: vəzifələri, tipləri və quruluşu. Seminar məşğələləri təlimin praktik təşkili forması kimi. Seminar məşğələlərinin növləri: proseminar, yoxlayıcı, problemli, işgüzar oyun, konfrans seminar, seminar

tədqiqat və onların xüsusiyyətləri. [3], [4], [5], [7], [9], 14], [32].

Mövzu 17. Təlimdə diaqnostika. Biliyin çoxballı sistemdə qiymətləndirilməsi

Şagirdin mənimsəmə səviyyəsinin öyrənilməsi problemi.

Təlim diaqnostikası, onun ünsürləri.

Təlimdə nəzarət, onun əhəmiyyəti və vəzifələri. Didaktikada "nəzarət", "yoxlama", "qeydəalma" (uçot), "qiymət" anlayışlarının mahiyyəti.

Təlimdə monitorinq, onun səciyyəsi.

Nəzarət metodları və formaları.

Azərbaycan Respublikasının ümumtəhsil sistemində Qiymətləndirmə konsepsiyası (2009-cu il).

Biliyin qiymətləndirilməsi problemi. Milli və beynəlxalq qiymətləndirmə.

Qiymətləndirməyə verilən tələblər (xeyirxahlıq, hərtərəflilik, ədalətlilik, müntəzəmlilik və s.). Qiymətsiz təlim problemi. Kurrikulumda qiymətləndirmə standartları. [1], [3], [4], [7], [9], [12].

Mövzu 18. Müstəqil işlər: mahiyyəti, inkişaf mərhələləri və təşkili şərtləri

Müstəqil iş anlayışı. Müstəqil işlərdə fəallıq, yaradıcılıq, təşəbbüskarlıq. Müstəqil fəaliyyət bacarıqlarının formalaşdırılması.

Müstəqil fəaliyyətin inkişaf mərhələləri. Müstəqil fəaliyyətin səviyyələri: idraki, əqli, yaradıcılıq.

Müstəqil fəaliyyətdə maraqların rolu. Müstəqil işin mərhələləri. Müstəqil fəaliyyətə fərdi və differensial yanaşma.

III modul. Tərbiyə nəzəriyyəsi

Mövzu 19. Tərbiyə nəzəriyyəsi. Tərbiyə prosesinin mahiyyəti və xüsusiyyətləri

Tərbiyənin mahiyyəti, məqsədi. Bu haqda müxtəlif baxışların təhlili.

Tərbiyə prosesinin xxüsusiyyətləri, hərəkətverici qüvvələri.

Tərbiyə, özünütərbiyə və yenidəntərbiyənin qarşılıqlı əlaqəsi. Özünütərbiyənin funksiyaları, yol və vasitələri.

Yenidəntərbiyənin funksiyaları, şərtləri.

Şəxsiyətin özünütərbiyəsinə və yenidəntərbiyəsinə rəhbərlik və nəzarət. [1], [4], [5], [8], [33], [34], [36], [41].

Mövzu 20. Tərbiyənin qanunauyğunluqları və prinsipləri

Pedaqogika elmində tərbiyənin qanunları, qanunauyğunluqları, prinsip və qaydaları problemi. Bu haqda müxtəlif baxışların təhlili.

Tərbiyə prinsipləri anlayışı, onların təsnifatı, məntiqi əsası.

Əsas tərbiyə prinsiplərinin səciyyəsi.

Tərbiyə prinsiplərinin qarşılıqlı əlaqəsi. [1], [2], [6], [8], [21], [25], [33], [34], [36], [41].

Mövzu 21. Tərbiyənin metodları. texnologiyaları və diaqnostikası

Tərbiyə metodları haqqında anlayış.

Tərbiyə metodlarının psixoloji əsasları.

Tərbiyə metodlarının təsnifatı və onların səciyyəsi.

Fəaliyyətin və davranış təcrübəsinin təşkili metodları, növləri. Davranış və fəaliyyəti stimullaşdıran metodlar və onların növləri, təşkili qaydası.

Tərbiyədə birbaşa və dolayı təsir tərzləri.

Tərbiyə metodları və tərzlərinin qarşılıqlı əlaqəsi. Tərbiyə metodlarının seçilməsi və tətbiqinə verilən tələblər.

"Tərbiyə texnologiyası" anlayışı. Tərbiyəvi təsirin kompleks həyata keçirilməsi. Tərbiyə texnologiyalarının növləri, hər birinin quruluşu.

Tərbiyə ilə özünütərbiyənin dialektikası.

Tərbiyə işlərin təşkili.

Tərbiyənin diaqnostikası. Diaqnostikanın metodları, göstəricilər və hər birinin quruluşu.

Müasir tərbiyə texnologiyalarının təhlili. [1], [5], [6], [7], [21], [25], [33], [34], [36], [41].

Mövzu 22. Dünyagörüşünün formalaşması. Əqli tərbiyə

Dünyagörüşü tərbiyəsinin psixoloji əsasları.

Elmi dünyagörüşü və din.

Elmi dünyagörüşü tərbiyəsinin yolları.

Əqli tərbiyənin elmi dünyagörüşünün formalaşmasında əqli tərbiyənin yolları və vasitələri. Dünyagörüşü anlayışı, onun formalaşdırılması zəruriliyi. [1], [3], [6], [8], [36].

Mövzu 23. İdeya-mənəvi, əxlaq tərbiyəsi

İdeya-siyasi tərbiyə ahəngdar inkişaf etmiş şəxsiyyət tərbiyəsinin tərkib hissəsi kimi. Onun məqsədi, məzmunu və vəzifələri. İdeya-siyasi tərbiyənin metodoloji, psixoloji və sosial əsasları.

İctimai-siyasi fəaliyyət şəxsiyyətin ideya-siyasi tərbiyəsinin əsas vasitəsi kimi.

"Əxlaq və əxlaq tərbiyəsi" anlayışları.

Əxlaq tərbiyəsinin mahiyyəti, vəzifələri, funksiyaları, sosial-psixoloji əsasları.

Əxlaq tərbiyəsinin məzmunu və əsas istiqamətləri.

Məktəbdə əxlaq tərbiyəsi sistemi.

Gənc nəslin vətənpərvərlik, xeyirxahlıq, humanizm ruhunda tərbiyəsi.

Şüurlu intizam tərbiyəsi.

Mədəni davranış vərdişlərinin tərbiyə edilməsi.

Əxlaq tərbiyəsinə kompleks yanaşma. [1], [2], [5], [7], [33], [34], [38].

Mövzu 24. Əmək tərbiyəsi və peşəyönümü. İqtisadi tərbiyə

Əmək tərbiyəsinin məqsədi, vəzifələri və məzmunu.

Məktəbdə əmək tərbiyəsi sistemi. Əmək tərbiyəsinin növləri.

Şagird əməyinin təşkili, ona verilən tələblər.

Peşəyönümü işi, onun politexnik təhsilə əlaqəsi. Peşəyönümü üzrə məktəbin iş sistemi.

İqtisadi tərbiyə. İqtisadi tərbiyənin mahiyyəti, məqsədi və vəzifələri.

İqtisadi tərbiyə sistemi, vasiyələri. [1], [3], [5], [8], [33], [34], [38].

Mövzu 25. Estetik və fiziki tərbiyə

Estetik tərbiyə anlayışı, məqsədi, vəzifələri. Estetik tərbiyənin metodoloji-psixoloji əsasları. Estetik kateqoriyalar. Gözəllik anlayışı.

Estetik tərbiyənin prinsipləri.

Şərait, geyim və münasibət estetikası.

Məktəblilərin estetik fəaliyyəti.

Fiziki tərbiyənin məqsədi, vəzifələri və prinsipləri.

Fiziki tərbiyənin təşkili formaları.

Fiziki tərbiyənin yolları, vasitələri.

Fiziki tərbiyənin metodları. [1], [5], [6], [7], [48].

Mövzu 26. Ekoloji və hüquq tərbiyəsi

“Ekoloji tərbiyə” anlayışı, nəzəri əsasları. Ekoloji tərbiyənin məqsədi və vəzifələri.

Ekoloji tərbiyənin məzmunu, sistemi.

Ekoloji tərbiyənin yol və vasitələri.

"Hüquq tərbiyəsi" anlayışı, onun mahiyyəti, nəzəri əsasları.

Hüquq tərbiyəsinin əsas istiqamətləri. Əxlaq və hüquq normalarının vəhdəti.

Hüquq tərbiyəsi sistemi. [1], [3], [4], [7], [21], [25].

Mövzu 27. Sosial qrup və şəxsiyyət. Kollektivdə özünüidarənin təşkili

Şəxsiyyətin sosial-psixoloji mahiyyəti. Şəxsiyyət və kollektiv.

"Kollektiv" anlayışı, kollektivin əlamətləri.

Uşaq kollektivinin təşkili şərtləri və prinsipləri.

Uşaq kollektivinin tərbiyəsi, zəruriliyi və yolları.

Məktəb özünüidarəsi. Onun quruluşu və funksiyaları. Özünüidarə orqanları. Məktəb özünüidarəsinin işlərin məzmunu. [3], [4], [5], [7], [21], [25].

IV modul. İdarəetmə strategiyası, ali məktəb və elmi şura

Mövzu 28. Ali məktəbə rəhbərliyin əsasları. İdarəetmə strategiyası

İdarəetmədə dövlət sənədləri. İdarəetmənin vəzifələri.

İdarəetmə və rəhbərliyin prinsipləri. İdarəetmənin funksiyaları və metodları.

Ali məktəbə rəhbərlik və onun təşkili. Menecment və menecer anlayışları, onların mahiyyəti.

İdarəetmədə nəzarət, ona verilən tələblər.

Ali məktəbin tədris-maddi bazası, onun maliyyələşdirilməsi, ali məktəb fondu. [1], [2], [6], [42], [43], [44], [45], [46], [47], [48].

Mövzu 29. Ali məktəbin idarəetmə strukturu

Təhsilin idarəedilməsi mürəkkəb system kimi. Elm və Təhsil Nazirliyinin iyerarxiya sistemində yeri. Elm və Təhsil Nazirliyi idarəedən və iyerarxik orqan kimi. Elm və Təhsil Nazirliyi nəzdində yaradılan agentliklər.

Təhsildə keyfiyyət agentliyi, təminat agentliyi. Məktəbəqədər və ümumtəhsil Dövlət agentliyi. Elm və Ali təhsil üzrə agentlik

Ali məktəbin idarəetmə strukturunda rektorun rolu. Prorektorların funksiyaları, kadr hazırlığı üzrə ixtisas fakültələr və kafedralar, onların funksiyaları. [1], [3], [4], [7], [42], [43], [44], [45], [46], [47], [48].

Mövzu 30. Ali məktəbdə elmi şura və onun funksiyaları

Ali məktəb inzibati və kollegial orqan kimi. Elmi Şura kollegial orqan kimi. Elmi Şuraya rəhbərlik. Elmi Şuranın təşkili və strukturu. Elmi Şuranın funksiyaları. Fakültənin yaradılması və onun funksiyaları. Fakültə elmi şurasının tərkibi və

fəaliyyəti. Fakültə Elmi Şurasının məzmunu. Kafedra doktorantlarının fəaliyyətinin elmi şurada müzakirəsi. [1], [3], [4], [7], [42], [43], [44], [45], [46], [47], [48].

Pedaqogikanın ümumi əsasları

1. Azərbaycan Respublikasında ümumi təhsilim Konsepsiyası (Milli Kurrikulum). B., 2006.
2. Azərbaycan Respublikasının Təhsil Qanunu. B., 2009.
3. Abbasov A., Əlizadə H. Pedaqogika. B., 2000.
4. Ağayev Ə., Talıbov Y., İsayev J., Eminov A. Pedaqogika, B, 2010.
5. Qasımova L.N., Mahmudova R.M. Pedaqogika (dərslik). B., 2021.
6. Qasımova L., Kərimova G. Təhsilin idarə olunması. Bakı, 2026
7. Əlizadə Ə., Əlizadə H. Yeni pedaqoji təfəkkür. B, 2008
8. Əlizadə H.Ə., Mahmudova R.M. Sosial pedaqogika (dərslik). B., 2013
9. Həsənov A., Ağayev Ə. Pedaqogika. B., 2007.
10. İbrahimov F. Təhsilin idarə edilməsi. Bakı, 2025
11. İlyasov M. Didaktika, B. 2017
13. Paşayev Ə., Rüstəmov F. Pedaqogika. B., 2010.
14. Polikarpova K. L. Pedaqogika. M., 2006.
15. Rüstəmov F. Pedaqogika tarixi. B., 2006.

16. Rüstəmov F. Ən yeni dövrün pedaqogikası. B.,2004
17. Sadıqov F.B. Pedaqogika. B., 2006 18. Seyidov Ə.Y. Pedaqogika tarixi. B., 1968.
19. Qasımova L., N.İmamverdiyeva v.b Təhsilin idarə olunmasında pedaqoji psixoloji situasiyalar. Bakı, 2022
20. V. Mahmudov, S. Əlizadə, A. Həsənov praktik pedaqogika. Bakı, 2021

Təhsil və təlim nəzəriyyəsi (Didaktika)

1. L. Qasımova, Ş. Mirzəyeva Azərbaycan təhsilində Kurikulum Konsepsiyası, Bakı, Elm və təhsil, 2016, 228s
2. H.Bayramov "İrəvan müəllimlər seminariyası: Milli Maarifçiliyin genezisi və prioritetlərin paradiqmsı. B.2022
3. F.Rüstəmov. İrəvan Müəllimlər Seminariyasının məzunları Bakı 2022
6. Mehrabov A., Abbasov Ə., Zeynalov Z., Həsənov P. Pedaqoji texnologiyalar. B., 2006.
7. Məmmədov F., İmamverdiyeva N. Pedaqogika kursu üzrə seminar məşğələlərinin metodikası. B., "Elm", 2011.

Məktəbşünaslıq

1. Azərbaycanın 2020: Gələcəyə baxış inkişaf konsepsiyası, 2012, 29 dekabr.

2. Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə dövlət Strategiyası, 2013, 24 oktyabr.
3. Azərbaycan Respublikasının ümumtəhsil sistemində qiymətləndirmə konsepsiyası, 2009, 13 yanvar.